

діяльності, яка не заборонена законом; судовий захист цивільного права та інтересу; справедливість, добросовісність та розумність.

При вчиненні смарт-контрактів мають дотримуватися межі здійснення цивільних прав, встановлені у ст. 13 ЦК України. Зокрема, необхідно наголосити, що при здійсненні своїх прав особа зобов'язана утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб, завдати шкоди довкіллю або культурній спадщині. Не допускаються дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах. При здійсненні цивільних прав особа повинна додержуватися моральних засад суспільства. Не допускаються використання цивільних прав з метою неправомірного обмеження конкуренції, зловживання монопольним становищем на ринку, а також недобросовісна конкуренція. Відтак, правомірним є укладення лише таких смарт-контрактів, які здійсненні із додержанням вимог законодавства.

Список використаних джерел

1. Беляков К.І., Золотар О.О. Суспільно-гуманітарні наукові дослідження в Україні: інформаційний вимір. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / за заг. ред. проф. К.І. Белякова. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 1. 472 с.
2. Душаева А.А. Смарт-контракты в юриспруденции. *Web of Scholar*. 2018. № 6(24). С. 39–43.

Мироненко Ігор Віталійович

*доктор юридичних наук, професор кафедри
цивільного права Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника*

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ АВТОНОМІЇ ВОЛІ ПРИ УКЛАДЕННІ ПРАВочИНІВ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

У сучасній літературі «автономію волі» прийнято розглядати як один із основоположних принципів міжнародного приватного права, сутність якого полягає у наданні сторонам правочину із іноземним елементом можливості здійснити вибір права, яким і буде регулюватися цей правочин [1, с. 531].

На даний час принцип автономії волі застосовується як у більшості національних правових систем, так і міжнародно-правових актах щодо регламентації приватних правочинів з іноземним елементом [2, с. 166].

Що стосується останнього, то мова, зокрема, йде про «Гаазьку конвенцію про право, застосовуване до міжнародної купівлі-продажу товарів» (1955 р.), «Римську конвенцію про право, застосовуване до договірних зобов'язань» (1980 р.), «Гаазьку конвенцію про право, застосовуване до договорів міжнародної купівлі-продажу товарів» (1986 р.), «Міжамериканську конвенцію про право, застосовуване до міжнародних контрактів» (1994 р.), «Угоду про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності» (1992 р.) та ін. [3]. Окремо можна виділити Регламент (ЄС) № 593/2008 Європейського Парламенту та Ради «Про право, що підлягає застосуванню до

договірних зобов'язання» («Рим I»), який також закріплює автономію волі сторін («свободу вибору») як основний колізійний інструмент для обрання компетентного правопорядку (ст. 3).

Чинне законодавство нашої держави також закріплює визначальну роль «автономії волі» при регламентації правочинів із іноземним елементом (ст. 5, 32, 43 та ін. Закону України «Про міжнародне приватне право») [4]. Так, відповідно до ч. 1 ст. 32 Закону, зміст правочину може регулюватися правом, яке обрано сторонами, якщо інше не передбачено законом.

Однак при цьому слід враховувати ряд обмежень щодо застосування даного принципу при укладенні правочинів. Адже, згідно ч. 1 ст. 43 Закону України «Про міжнародне приватне право», сторони договору можуть обрати право, що застосовується до договору, крім випадків, коли вибір права прямо заборонено законами України.

Насамперед, вибір права відповідно до принципу автономії волі не може здійснюватися, якщо у відповідних правовідносинах відсутній іноземний елемент (ч. 6 ст. 5 Закону України «Про міжнародне приватне право»). Виходячи із викладеного, скористатися «автономією волі» можуть лише сторони т.з. «міжнародних правочинів» (тобто правочинів з іноземним елементом, як правило – за участю іноземного контрагента).

Крім того, далеко не у всіх випадках національні законодавства допускають можливість застосування принципу «автономії волі», оскільки для окремих видів договорів імперативно можуть встановлюватися спеціальні колізійні правила [5, с. 153].

Так, що стосується українського законодавства, то, відповідно до ч. 1 ст. 46 Закону України «Про міжнародне приватне право», до засновницького договору, що є установчим документом юридичної особи з іноземною участю, застосовується право держави, у якій буде створена юридична особа. Таким чином, у даному випадку сторонам заборонено обирати право для засновницького договору на підставі принципу автономії волі [6, с. 152].

Також чинне українське законодавство передбачає певні обмеження щодо застосування «автономії волі» щодо споживчих договорів із іноземним елементом: згідно ч. 1 ст. 45 Закону України «Про міжнародне приватне право», за загальним правилом, вибір права сторонами договорів споживання не може обмежити захист прав споживача, який надається йому імперативними нормами права держави, у якій є його місце проживання, перебування або місцезнаходження. В даному випадку правила щодо застосування автономії волі викладено таким чином, щоб краще захистити споживача як фактично слабшу сторону правовідношення [6, с. 152-153].

Свої особливості також має застосування автономії волі при укладенні договору про нерухоме майно. З одного боку, чинне законодавство формально не забороняє здійснювати вибір права щодо регулювання таких договорів. Водночас, у разі вибору іноземного права, достатньо гостро постає питання про застосування імперативних норм держави місця знаходження такого нерухомого майна (ст. 14), а також незастосування положень іноземного права в силу застереження про публічний порядок (ст. 12) та правил про

недопустимість обходу закону (ст. 10 Закону України «Про міжнародне приватне право»).

Список використаних джерел

1. Задорожна С.М. [Сутність автономії волі: основні наукові підходи у науці міжнародного приватного права](#). *Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки*. 2004. Випуск 23. С. 531-536.

2. Шевченко Л.А. Сутність та значення принципу автономії волі в міжнародному приватному праві. *Молодий вчений*. 2019. № 4 (68). С. 165-168.

3. Кисіль В.І. Право, що застосовується до зовнішньоторговельних договорів: тенденції розвитку законодавчого регулювання. *Юридичний журнал*. 2004. № 2. URL: <https://vkr.ua/ua/publication/the-law-regarding-foreign-trade-agreements-regulatory-development-trends>

4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 року № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>

5. Мироненко І.В. Міжнародне приватне право: навчальний посібник. 2-ге вид., доповн. і перероб. К.: Алерта, 2013. 288 с.

6. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник / За ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2013. 400 с.

Надьон Вікторія Валентинівна

*докторка юридичних наук, професорка,
професорка кафедри цивільного права № 2
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого*

РОЛЬ ПРИНЦИПУ ДОБРОСОВІСНОСТІ У ПЕРЕДДОГОВІРНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ (УКРАЇНСЬКИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД)

У переддоговірних відносинах важливими є питання про те: 1) наскільки сторони можуть бути пов'язані зобов'язанням щодо продовження переговорів для досягнення спільної мети, яка полягає в укладанні остаточного договору? 2) Чи може сторона, яка перервала переговори без поважних причин, нести відповідальність перед другою стороною за заподіяну матеріальну шкоду? 3) Чи зобов'язані сторони у відносинах між собою діяти добросовісно. На думку Ганса-Йоахима Шрамма, до центральних завдань системи приватного права належить забезпечення стабільних правових відносин. Цей принцип включає в себе два аспекти: по-перше, захист добросовісності, а, по-друге, стабільність договірних відносин. До того ж концепція обов'язку діяти добросовісно була підставою для визначення обов'язку щодо надання відповідної інформації перед укладанням договору та для відповідальності у зв'язку з порушенням договірних зобов'язань [1]. Принцип добросовісності визначає орієнтир поведінки учасників цивільних правовідносин, він має слугувати кінцевою метою застосування механізму цивільно-правового регулювання суспільних відносин. Тому переважна більшість цивільно-правових норм має будуватися на добросовісності як основній вимозі до поведінки учасників цивільних